

1. Summa
2. Samm
3. Gaa
4. Gaa
5. Gaa
6. St
7. St
8. St
9. St
10. St
11. St
12. St
13. St
14. St

1. Cumbo De mira crani fractura in homine per 40 annos superstita 1718
 2. Sumbefeld. De labari usu et abusu. 1734
 3. Sasser: De morbo nigro Hippocretur 1761
 4. Sassmann: Scirrhum uleri 1757
 5. Gaupps. De novo membra amputandi modo 1722
 6. Sicollet: De aneurysmate. 1757
 7. Sile: De morbillis 1728
 8. Sieg: De exploratione gravidarum 1752
 9. Schlaubrecht De odontalgia 1766.
 10. Glovin: De dysenteria caestrensi 1708
 11. Glovin. De primo infanti pageta 1706.
 12. Glückhewer: Febrem inflam. meseri teris intestinali 1757
 13. Soerlitz: Hydrops alius morbis pueris.
 14. Soerlitz: De subitanea morte a sanguine in pericardium effuso.

DISSERTATIO MEDICA *H*
DE
SVBITANEA MORTE
A SANGVINE IN PERI-
CARDIVM EFFVSO,

QVAM,
DIVINA ASSISTENTE GRATIA,
SVB PRÆSIDIO
JOHANNIS SALZMANN,

MED. D. ANAT. & CHIR. P. P. O.
SVI ORDINIS h. t. DECANI,

IN ARGENTORATENSIVM VNIVERSITATE

horis locoque solitis

Ad d. 17 April. M D CC XXXI.

SOLENNI PHILLATORVM EXAMINI

Submittit

IOHANNES GOERITZ,
RATISBONENSIS.

ARGENTORATI,

TYPIS JOHANNIS HENRICI HEITZII.

AVGVSTÆ ac LIBERÆ
SACRI ROMANI IMPERII REIPVBLICA
RATISBONENSIS
INCLYTO ORDIN
SENATORIO,
VIRIS
ILLVSTRI DIGNITATE ET AVCTORITAT
MAGNIFICIS, PERSTRENVIS, PRÆNOBILISSIMIS,
AMPLISSIMIS, PRVDENTISSIMIS,
GRAVISSIMIS,
DN. DN. CAMERARIO
CONSVLARIBVS
ET
SENATORIBVS
RELIQVIS,
PATRIBVS PATRIÆ
OPTIME MERITIS,

OMINIS PATRONIS

AC

PROMOTORIBVS

SVIS,

OMNI HONORIS, AMORIS ATQVE OBSEQVII
CVLTV PROSEQVENDIS,

PRIMITIAS HASCE ACADEMICAS

IN GRATISSIMI ANIMI ET DEBITÆ OBSERVANTIÆ
TESTIMONIUM

ALTERIOREMQUE SVI COMMENDATIONEM, CVM OMNIGENÆ
PROSPERITATIS VOTO EA, QVA PAR EST,
ANIMI SVBMISSIONE

OFFERT

TANTORVM NOMINVM

Cultor Observantissimus

JOHANNES GOERITZ,
Ratisbonensis.

PROOEMIUM.

E

A est, teste M. Ann. Seneca l. 3. contr. 16. misera generis humani conditio, quod nascimur uno modo, multis morimur, & tot mortis vias natura aperuit, totque itineribus fata nostra decurrunt, quot morbi graviores nobis incubant. Uti enim multiplices egrotandi, ita & moriendi rationes sunt, modusque, quo dies supremus appropinquat, non unus idemque est. Alii quippe (ut Senecæ Philosophi ore loquar) non nisi morbo diuturno progresso & lento gradu in finem suum natura solvente dilabuntur, alii de repente in mortem incidunt & celeri pede ad tumultum properant, ita tamen, ut inter hos quidam per aliquot horas supersint, & spiritum quamvis egre trahant, nonnulli veluti ful-

A

mine

Z,

mine tacti concidant atque è vestigio exanimentur. Quo intuitu quaestio moveri potest, ut alia silentio praetereamus, quodnam ex hoc mortis genere alteri praefendum sit? Religionis Christianae principiis imbuti Deum precamur, ut repentinam à nobis averruncet, & sane non alia est lamentabilior, quam si quis extra statum gratiae constitutus in peccatis subito è viventium consortio abripitur. Quodsi vero physica consideratione rem ponderamus, satius esse videtur, ex hac vita in alteram saltu veluti facto transire, quam febre aduri, doloribus diu multumque torqueri, convulsionibus concuti, aut lenta tabe consumi; qui mortis prodromi, qui symptomatum apparatus illam nobis terribilem ostentant, & ex antiqui Philosophi effato, hac mortis pompa plus terret quam mors ipsa.

Cum è contrario illi, qui subito extinguantur, absque his terroribus & torroribus ex hac mundi scena emigrant & morientes mortem ipsam vix sentiant. Quicquid autem sit, nos impresentiarum in argumento Speciminis Academici eligendo mortem subitanam praetulimus illi, quae tardiore gressu homines invadit, & quidem de illo genere, quod continui solutioni in vase sanguifero, inque cordis confiniis à causa interna factae, & sanguini in pericardium effuso debetur, quaedam commentari animus nobis est; cui labori, ut DEVS vitae nostrae Arbiter, benedicat, ardentissimis ab EO precibus contendimus.

§. I.

§. I.

DE morte subitanea à sanguine intra pericardium effuso dum agere constituimus, aliorum vestigia secuti, pauca quædam de morte ejusque opposito vita hominis in genere prælibabimus, cum non felicius, ut verbis *Celeb. FRID. HOFFMANNI in Medicæ Artis incrementum nati Diff. de generat. mort. in morb. §. 2.* utamur, in mortis scrutinium descendere possimus, quam si vitæ, cujus privatio mors est, rationem, quantum nimirum datur, recte evolvamus. Utraque autem non male refertur ad illas res, quæ familiarissimæ nobis sunt, omniumque oculis quotidie obversantur, explicatu tamen & definitu difficillimæ, quæ, quo simpliciores & magis notæ omnibus sunt, eo obscuriores & eo minus distinctum de iis conceptum vel ipsi habemus, vel aliis suppeditare possumus; id quod de rebus quibusdam naturalibus ingenue confessus est *CL. STURMIUS de rer. simplic. obscurit.* Idem suo jam tempore *B. AUGUSTINUS* temporis rationem meditatus agnovit, dum *II. Confess. 4. si nemo, inquit, ex me quarat, quid sit tempus, scio, si quærenti explicare velim, nescio.* Eodem fere modo cum vita & morte comparatum est, sive enim illa in continuatione vis principis, sive in præsertione mixtionis sanguinis quovis momento ad corruptionem vel partialem vel totalem ruituræ, sive in partium solidarum justa conformatione & structura, fluidarumque debita crasi & motu, uti sanitas, quæ pari cum vita passu ambulat, ponatur; sive etiam in potentia non impedita machinæ animalium ad motum fluidorum majoris usus à continuo fluxu

fluxu refluxuque aëris , sanguinis & liquidi nervei per organa majoris usus dependens, præfide ac movente anima, quæ ILL. MAR. LANCISII definitio est, *tr. de mortib. Subit.* l. 1. c. 1. sive denique cum supra laudato FRID. HOFFMANNO *Med. Rat. Syst.* T. 1. p. 1. c. 2. in motu sanguinis & humorum circulatorio perennante ab impulsu cordis & arteriarum, nec non ab elatere fibrarum proficiscente consistere dicatur, non omnis dubitationis scrupulus animo sciendi cupido eximitur. In qua rerum obscuritate ne nihil dixisse videamur, dictarum de vita opinionum aliquas conciliari inter se posse, sed nonnisi hæsitanter pronunciamus. In confesso utique est, vitam in æquabili & continuato massæ humoralis circulo positam esse, illumque partium solidarum, præprimis cordis virtuti atque motui systolico & diastolico deberi, & vi activa aut impulsiva horum organorum debilitata aut destructa liquoris vitalis circulum imminui vel omnino cessare, hinc solidis hisce partibus non ultimas partes tribuendas esse censemus, quia vero sanguis progressivo motu labefactatus è vestigio manes suos patitur, & a levi etiam stagnatione mixtio & crasis ejus turbatur, principiis constitutivis a se invicem secedentibus, in proptatulo est, sanguinem motu solidarum actione producto a corruptione præservari, adeoque vitam & sanitatem in corpore humano vigere. Quodsi è contrario tonus partium solidarum labefactatus est, & humores ab istis non satis propelluntur & per illas transpelluntur, morbum & hoc invalescente mortem insequi necesse est, cujus proximam causam esse plenariam motus cordis & sanguinis circuli destructionem, & quidem irrevocabilem cum FRID. HOFFMANNO *Diss. supra cit.* §. 7. arbitramur. — Id quod intra breve tempus fieri observamus, si quando liquor hic vitalis è vasis quacunque de causa læsis & apertis effunditur, sanguinis circulatio magna ex parte tollitur,

tur, præsertim quia quo major ejus in ejusmodi vasa propulsio est, eo copiosior effusio insequitur. Qua occasione in memoriam revocare liceat r. uti humorum corporis, ita & causarum moventium circulum, qui in eo consistit, quod sanguis a corde aliisque partibus solidis propellatur, hæc à fluido nerveo moveantur, cujus separatio & influxus a sanguine per cerebrum distributo dependet. 2. Mutuam partium solidarum & fluidarum consensum & reactionem, dum illæ motu suo has promovent, & vicissim hæc impulsu in illas agunt, uti & harum vitia illis mox affricantur, & illarum mala constitutio harum crasi non leve præjudicium affert.

§. II.

Quodsi autem cum ILL. LANCISIO (qui hoc argumentum accuratiori quam ullus alius studio pertractavit) l. c. 3. & 4. rem recte æstimamus, omnis utique mors subitanea est & in puncto temporis accidit, morbo etiam fatidis diuturno superveniens; illa vero proprie talis dici meretur, quæ per morbum celerrimi motus homines ut plurimum sanos vel morbis inducias promittentibus de-
tentos, absque ullo vel certe breviori agone e viventium consortio tollit, adstantibus nihil tale vel expectantibus vel metuentibus; & cum plerumque inopinato imperitis adveniat, terribile facit moriendi compendium, ita ut de morte prius quam de morbo fama aures nostras per-
sonet. Quo in casu præcipiti quandoque ne verbum quidem enunciare potis adhuc sunt, omni sensu & motu mox destituti, interdum de angustis aliisque circa præcordia symptomatibus debili, interrupta aut unica voce conqueruntur, qua dicta de vita actum est; quocumque in loco vel situ fuerint, modo in via publica, modo in lecto
A 3 aut

aut sella domi forisve, soli vel cum aliis confabulantes, nunc animo tranquillo & corpore quieto, nunc etiam in motu existentes ex improvise exspirant; quod vulgus effert: *Der Mann war frisch und gesund/ man sah ihm nicht viel an/ und eh man sichs versah, fiel er todt zur Erden nieder.* Inter quos alii ad ultimum fere vitæ halitum muniis suis satis bene defuncti sunt, apud alios vero varia mala nunc graviora nunc leviora fatalem hunc vitæ finem præcessere, præprimis si causa quædam materialis v. gr. polypus ei anam præbuit atque occasionem.

§. III.

Longum nimis foret in medium proferre omne mortis memoratæ genus, quod a causis five externis five internis magis minusve cognitis toto die inferitur, quot enim hominum lapsu ab alto, aqua, igne, vel ferro in viscera adacto sæpe sæpius interire conspiciamus? Neque defunt, qui venenis vel intro assumtis vel morfu communicatis, quin etiam remediis ipsis, a cataplasmate imprudenter applicito, à Mercurio vivo carpis inuncto, vel etiam purgantibus drasticis ab empirico, datis aut agyrtarum arcanis violentioribus intempestive propinatis letho dantur, quibus non tam morbus, quam potius æger jugulatur. Neque instituti nostri ratio permittit excurrendi in innumeras repentinæ mortis historias, quæ hinc inde apud Rerum Medicarum Scriptores prostant, nempe à pilo assumto, à deglutitis in aspera arteria præsertim glottide hærentibus, à nimio vini ejusque spiritus potu, ab alapa inflicta, dentis evulsione, à pilorum tractione, à nimia vinculorum constrictione, à minimo ictu aut vulnere, exhalatione noxia è metallifodinis inprimis plumbi mineris, è puteo, à musto in cella vinaria fermentescente, à car-

carbonibus in loco clauso, serpentis anhelitu, ab ictu nu-
 chæ illato, à percussione hepatis, hypochondrii sinistri,
 ventriculi & scrobiculi cordis, à sternutatione vehementi,
 à nimia pinguedine pulmones & diaphragma comprimen-
 te, à struma enormi in thoracem excrescente & subito
 suffocante, a praegrandi cordis & uteri mole, a polypo
 cordis & vasorum, à pulmōnum infarctu, à vulnere ce-
 rebelli, cordis & vasorum majorum, & enormi hæmor-
 rhagia insequente, à sanguine in cerebro extravasato. Non
 minus a vehementissimis animi pathematibus ex impro-
 viso aut immodico motu obortis, homo quandoque u-
 nico ictu exanimis redditur, scilicet à subito gaudio, ab
 ira, terrore, à risu vehementi, ab immodico cæstro & æ-
 stu venereo, dolore immāni; nec non à nimio vagitu, à
 sudore suppresso, scabie aut capitis ulceribus retropulsis,
 à variolis aliisque exanthematibus malignis retrocedenti-
 bus, à crisi & evacuationibus suppressis, ab hydrope pericar-
 dii aut thoracis. Quæ omnia & multa alia exempla, si in
 medium proferre vellemus, in integrum tractatum hæc no-
 stra Dissertatio excresceret.

§. IV.

Missis ergo innumeris fere, quibus miseri mortales
 subinde intereunt modis, ad illas propius accedimus
 mortes repentinas, quæ à causa intus latente & quidem
 vasorum sanguivehorum læsione proveniunt, atque potis-
 simum sanguini intra pericardium effuso debentur, cujus
 inopinati effectus ratio non nisi post mortem sectione ana-
 tomica & solerti viscerum inspectione dignoscitur. De his
 elegans locus est supra laudati LANCISII *l. c. l. i. c. 8* hunc in
 modum differentis: diligenter attendamus, illos vere su-
 bito interire, quibus in præcordiis sanguineum vas disrum-
 pitur,

pitur; eos vero, quibus intra calvariam hoc infortunium
 accidit. nonnisi post multas horas, quantum nobis huc-
 usque, observare licuit, necem subire. Quo asserto apo-
 plexia fortissima excludi videtur. Prouti autem alii hu-
 mores è visceribus aut vasis nunc in hanc, nunc in aliam
 cavitatem effunduntur, ita pariter sanguis extravasatus lo-
 co, in quo congeritur, differt, nunc enim ille in utram-
 que, nunc in alterutram saltem thoracis cavitatem, nunc
 vero in saccum membranaceum cor includentem, qui Pe-
 ricardium ab Anatomicis appellatur, effusus apprehendi-
 tur. In pectoris cavitate stagnat cruor, modo in mate-
 riam purulentam mutatus post inflammationem, indeque
 abscessum vel in pleura vel in pulmonum superficie factum
 atque disruptum, uti id in pleuritide atque peripneumo-
 nia observamus, modo sincerus in vulnere cordis, fre-
 quentius pulmonum ab instrumento lædente per mediam
 eorum substantiam adacto, quo liquore extravasato tota
 thoracis cavitas intra paucum tempus inundatur, suffoca-
 tionis periculo subsequente. Liceat hac occasione recen-
 sere Observationem in Praxi Chirurgica utilissimam, nem-
 pe ejusmodi vulneratum, qui animam agere ab adstantibus
 credebatur, præter spem & expectationem velut ad vi-
 tam quandoque revocatum fuisse, sanguine per cannu-
 lam thoraci immisam evacuato, & pulmonibus se denuo
 expandere valentibus. Quod experimentum hic aliquo-
 ties cum insigni ægri salute & non minore Chirurgi fa-
 ma factum esse constat. Neque tantum à causa & vi ex-
 terna, sed etiam ab interna ob motum corporis vehemen-
 tiorem & à vino incalescentiam, cruorem in cavum pec-
 toris profusum & ad tres fere libras diaphragmati incum-
 bentem à CL. NEBELIO annotatum legimus *E. N. C.*
Vol. I. Obs. 142. Sed de his, uti & de aliis in thoracem
 vel mediastinum sanguinis effusionibus prolixius agere à
 foro

foro nostro alienum est, quin potius de iis, quæ intra Pericardium fiunt, aliquas historias commemorare non abs re erit, ut ut rariores hinc inde apud Observationum Scriptores occurrant.

§. V.

Prima sit illa, quam ANDR. LAURENTIUS *Hist. Anat. l. 9. Quest. 18.* nobis reliquit de Equite Guichardino Magni Hetrurix Ducis ad Gallorum Regem Legato, qui satis bene valens & cum Magnatibus quibusdam obambulans non ferio, sed familiariter cum colloqueretur, subito respiratione, pulsu & vita privatus cecidit. In cujus cadavere post mortem dissecto, venæ cavæ ostium disruptum, cor stupendam in molem adauctum, arteriæ magnæ principium enormiter dilatatum, valvulæ tricuspidales laceratæ & maxima sanguinis in utrumque sinum pars effusa reperiebatur. Cum qua mire concordat illa LANCISII quæ *Phys. Anat. V. & tract. supra cit.* subjecta est, de improvisa morte ex subita cavæ intra pericardium disruptione cum aneurysmate arteriæ magnæ; quæ docet, ex aperto intra vestibulum venæ cavæ juxta dextram cordis auriculam foramine diametri uncix circiter unius tantum sanguinis in pericardium valde tumidum effluxisse, quantum illud capere poterat, ad duarum librarum pondus excedens. A quibus non multum abluunt ea, quæ in *Act. Berol. Dec. I. Vol. 7. Sect. 2.* referuntur de pericardio valde distento, & 2. imo 3. manipulorum sanguinis grumosi post factam incisionem effluxu, qui è minima quadam vasis apertura provenisse judicatur. Sic & quendam fodiendi labore defatigatum, & ob venæ cavæ à corde divulgationem idem fatum subiisse TH. BARTHOL. E. N. C. *Dec. I. Ann. 1. Obs. 101.* recenset; & CL. NEBELIUS a violenta dextræ auriculæ cordis & venæ cavæ ruptura. Item vir infinitæ

B

lectio-

lectionis THEOPH. BONETUS *Sepulcr. Anat. l. 2. Sect. II. Obs. 1.* à venæ cavæ trunco pariter disrupto & sanguine in pericardium effuso post cordis palpitationem & asthma prægressum præcipiti morte quosdam interiisse perhibet. Eundem effectum à venæ pulmonalis ruptura derivat PETR. POTERIUS *Obs. & Cur. Cent. 3. c. 23.* Quibus addimus PAUL. DE SORBAIT multos se aperuisse asserentem, qui cum ad ultimum fere vitæ halitum non manifesta morbi aut mortis signa dedissent, insigne aliquod vas disruptum exhibuerint. Quod vero magis mirandum, arterias, quarum textura & tunicæ illas venarum crassitie & firmitate multum superant, aliquando etiam, & quidem prope cor, ubi crassissimæ istæ sunt, abruptas fuisse, quale exemplum DN. MERY in *Act. Acad. Reg. Scient. quæ Parisiis est, anno 1710.* exhibet. Sic & in *Act. Berol. Vol. 8.* foramen vel ruptura ad triobolarem magnitudinem accedens in trunco aörtæ, ubi ex sinistro cordis ventriculo procedit, ingenti cruoris copia pericardium inundante annotatur. Imo & ipsum cor quandoque in loco quodam ruptum, eundemque effectum edens repentinæ mortis causa fuit. conf. JOH. BOHNIUM *de Renunc. Vuln. Sect. I. p. m. 141.* de ruptura sinistri cordis ventriculi prope ostium aörtæ, & ILL. MORGAGNUM *Advers. Anat. 6. Animadv. 84* de mucronis visceris hujus ruptura & immani sanguinis intra pericardium enormiter distentum profusione. Similem casum rupturæ ventriculi dextri non procul à mucrone ultra longitudinem unguis CL. VATER. *E. N. C. Dec. 3. ann. 9. & 0. Obs. 164* & disruptionem venæ alicujus in alterutro cordis ventriculo POTER *l. c. Cent. 3. c. 60.* referunt,

§. VI.

Huc etiam pertinere videtur casus in Diario Historico la Cief dicto, Mensè Septembri 1730. memoratus de

de Illustrissima Comite Palatina Rheni & Joh. Friderici Ducis Brunsvicensis relicta Vidua, quæ alias bene valens & de nullo prorsus morbo antea conquesta, cum annum ætatis 78. ageret, & liberioris aëris fruendi causa in viridario suo obambulet, sine ulla causa manifesta subito humi prostrata est absque ullo vitæ superstitis indicio. Ut mortis adeo improvisæ ratio intelligeretur, aperto cadavere foramen in pariete dextri cordis ventriculi externo rariori exemplo deprehensum est, quod & in cavitatem dicti ventriculi & in illam pericardii oblique hians sanguini copioso ex illa in hanc transitum facile præbuit, qui præter ferositatem ibi pariter contentam ad uncias sex in illo fluctuabat, thalamo cordis dextro prorsus vacuo existente, sinistro vero multum cruoris grumosi continente. Cui observationi haud frequenti addere liceat illam, quam haud ita pridem hic habuimus, quæque à modo commemorata nonnisi loco, in quo hiatus erat, discrepat. Nempe civis hujus loci annorum circiter 3 r. qui coma ascititia concinnanda victum, dum viveret, quærebat, temperamenti choleric-melancholici, vitæ sedentariæ deditus, & ira justo plus & frequentius exæstans, tribus abhinc annis dolorem tensivum & gravativum sub sterno atque per intervalla exacerbatum sentiebat, cui alius in dorso inter scapulas respondit, cum respiratione difficili & præcordiorum angustia, à motu corporis paulo majore invalescente. Quos dolores cum diu multumque perpeffus esset, Mense Septembri anni proxime elapsi ab assumpto emetico violentiore & gravioribus vomendi conatibus non parum defatigatus fuit, uti & tussi ferina mox superveniente. Postquam vero vires aliquot dies post recuperaverat, post prandium à nonnullis comitatus pedem porta extulit, cumque boni lætique animi esset, nihilque fatale metuens brachium alterutrum nulla tamen vi adhibita extenderet, subito veluti fulmine tactus in terram con-

concidit, & nullo profus verbo vel alia voce edita mox expiravit. In causam fati tam præcipitis ubi in pectore inquisitum, præsentè & sectioni benevole assistente EXCELL. DN. D. JO. BOECLERO, *Collega Nostro Honoratissimo*, pericardium à sanguinis copia ibidem extravasati & satis fluxilis distentumprehendimus, qui dissecto illo copiose effluxit; in ulteriore vero indagazione, quod maxime mirati sumus, in venæ cavæ sacco solito ampliore digitum transversum ab auricula, foramen oblongum magis quam rotundum & velut triangulare vidimus, stilum crassiores facile admittens, & transitum cruori è dicta vena cava in pericardium concedens. Cor magnum erat & flaccidum, dexter ejusdem ventriculus ab omni sanguine vacuus. Veniam vero dabit B. L. si non omnes circumstantias, quas vel nosmetipsi desideramus, annotatas reperit; ob festinatam, quam propinqui adstantes nimium urgebant, sectionem, omnia, qua quidem par erat, industria indagare nobis haud licuit; & si juxta FORTUN. FIDELEM *Relat. Med. l. 4. c. 7.* præstat novisse, cum quispiam repente moritur, quam ægritudine ille correptus fuerit, quia noster Medici vel Chirurgi opem plane non aut rarius imploravit, quantum ab iis, qui familiarius cum eo egerunt, expiscari potuimus, huc apponere non negleximus.

§. VII.

Non vero solum à sanguine sincero, sed & in pus aut saniem magis minusve mutato, & in pericardium extravasato mortem repentinam contigisse aliqui Auctores perhibent. Inter quos allegamus FABRICIUM HILD *Cent. I. Obs. 43.* qui in Pharmacopola quinquagenario ultra 4 libras saniosi sanguinis & materiæ purulentæ se invenisse affirmat, absque ullo tamen continui solutionis indicio & viarum, per quas eo pervenerit. Quod MICH. BERNH. VALENTINI *Paudecæ.*

Pandect. Med. Legal. P. II. Sect. 3. Caf. 2. confirmat de magna materiæ femicoctæ quantitate in sacco hoc membranaceo a se repertæ. Præterea utut nostræ considerationis proprie non sit, verbo tamen commemorare liceat, alia etiam vasa hinc inde in corpore rupta subinde fuisse, nempe venam cavam & arteriam aortam in regione lumbari. vid. Jo. SCHENCKIUM L. 3. §. 2. *Obs.* 50. & 51. *E. N. C. Dec. 3. Ann. 2. Obs.* 70. Venas cervicis & colli vesicæ *E. N. C. Dec. 3. ann. 5. & 6. Obs.* 132. Ut nihil dicam de venulis à vomitu enormi aut tussi ferina disruptis, quale exemplum habet FOTESTUS L. 16. *Obs.* 16. Et quid frequentius est, quam ut venarum ostia, pulmonum in hæmoptoë, ventriculi in vomitu cruento, ani in hæmorrhoidibus & illa renum in mictu cruento aperiantur. Ut taceam, quod frequentissimum est, vasa vel in basi, vel in superficie, vel in ventriculis cerebri hiare, sanguinemque extravasatum apoplexiam, gravissimum illum affectum progignere, uti præter CL. WEPFFERUM plurimæ id historiæ loquuntur, quas commemorare longum nimis foret, atque ab instituto nostro alienum, utpote qui de vasorum anatomosi hic non agimus. Quin & viscera integra & simul vasa copiosissima à vi externa quandoque rumpuntur, quod in liene factum quandoque esse legimus, & plus una vice vidimus.

§. VIII.

Causam fontici, de quo agimus, mali, quam celeri & impetuoso modo & motu agere supponendum est, proximam & immediatam sanguinis copiosi in pericardium effusionem esse a quovis facile intelligitur, qua posita duplicem effectum insequi necesse est. 1. Ut liquoris hujus vitalis circulus magna ex parte interceptiatur, eoque æquilibrium fluidarum & solidarum plus minusve tollatur. 2. Cordis diastole seu dilatatio fieri nequeat. Hanc quod attinet,

apud omnes in confesso est, cor esse principium motuum reciprocorum machinæ animalis, quod ratione & experientia probatum iuit CHRIST. STROEM *tr. de theor. mot. recipr. mach. anim.* & quidem motu systolico sanguinem in singulas corporis partes longe lateque propelli, diastolico vero eundem à partibus undiquaque refluxum in sinus ejus recipi. Quæ diastole causâ systoles aliquo sensu non inepte dicitur, eo, quod dilatatione à sanguine facta fibræ ejus musculares & elasticæ tenduntur, quæ mox pristinum in statum sese restituentes & multum constrictæ systolen efficiunt. Quod assertum confirmat experimentum à CL. BOHNIO *Circ. Anat. prog. 4.* prolatum, quo ab aëre venæ cavæ & thalamo dextro inflato systole ad sensum redit & animal per aliquod tempus ad vitam veluti revocatur; unde facile concipimus hunc cordis motum maxime diastolicum è vestigio vel omnino cessare, vel saltem maxima ex parte impediri, quotiescunque cruor magna in copia pericardium inundat & enormiter distendit, præprimis si præcipiti modo & uno veluti impetu factum id est. Idem contingit ab hydrope pericardii. vid. *Act. Berolin. Vol 8. p. 77.* aut vomica pulmonum rupta pure in cordis arcem penetrante, teste JO. FERNELIO *Patbol. l. 5. c. 10.* Quod vero æquilibrium fluidorum cum solidis spectat (in quo stabiliendo præ aliis occupatus est GEORG. BAGLIVUS *l. 2. specim. 4. libr. de fibr. motr. c. 6.*) nemo iuficiabitur, vitam in eo magna ex parte positam esse, si nempe illa per partes solidas atque canales rite fluunt, & hæc motu suo in fluida debite reagunt. Hoc ut fieri possit, vasorum integritas & structura illæsa utique requiritur, præprimis majorum, quæ sanguine repleta sunt atque turgent, quem promovendi sua contractione à tunica musculosa facta, atque æqualem circulationem producendi apta nata sunt. Quodsi vero illa ipsa ob atoniam à nimia distensione aut etiam collapsu post enormem hæmorrhagiam

giam rite sese contrahere haud valent , contrarium evenire observamus ; maxime autem atque citissime idipsum contingit si quando vas quoddam majus vel a ruptione vel ab exulceratione solutum est , tunc humores copiose & celerime extra alveum feruntur , circulus brevi penitus tollitur , eoque magis , quo major illius à tergo venientis , aut alia vi propulsi impetus existit , quo aucto intra solidū minus resistens non potest non enormis extravasatio supervenire . Uti in hydraulicis observamus , liquorem in plures tubulos à machina propulsum majori cum vi ferreo , ubi minor vel nulla resistentia est . Recte itaque LANCISIUS *l. c. Obs. 5.* judicat , integritatem & continuitatem magnorum sanguiferorum ad vitæ conservationem omnium maxime necessariam esse , mirumque videri non debere , si læsa illa sanguinis fluxus una cum vita illico deficiat . Cum quo consentit DIONIS *de mort. subit.* in plurimis de improvise exanimatis sanguinis circulum evidentissime interruptum ex anatome deprehendi asserens . Conf. CEL. FRID. HOFFMANN. *Diss. de gener. mort. in morb. §. 33.* ubi de variis causis mortem proxime inferentibus agit , & sanguinis extravasationem in capite (adde & prope cor) enormem tanquam subitæ mortis causam allegat .

§. IX.

Verum pro varia vasorum conditione non leve discrimen hic intercedit , morsque inde secuta suos veluti gradus habet , causa per divisibilia magis momenta vires suas exerente ; si enim ejusmodi læsio in vasibus minoribus accidit , longiore temporis spatio fatalis vitæ finis ingruit , quam in majoribus ob tardiores sanguinis extravasationem . Pari ratione quo propiora cordi sunt vasa , in quibus solutio vel stagnatio contingit , eo præsentius & citius diem supremum

num instare experientia comprobat ; unde etiam non male inferitur, caudicis venæ cavæ unitatem solutam, & sanguinis circulum ex hac in cor interceptum mortem illico insequi. Quo in casu venæ cavæ truncum, qui à MICH. ETTMÜLLERO *Physiol. c. 10.* & THOM. BARTHOLINO *Cent. 4. Epist. 26.* ob motum ejus corde omnino emortuo perennantem ultimum moriens dicitur, primum fatiscere recte statuitur. Porro hæmorrhagia ex arteria læsa multo celerior, quam è vena soluta necem infert, in qua sanguinis impetus minor non adeo præcipitem effluxum post se trahit, quem aliquæ circumstantiæ quandoque retardare possunt, uti & in cive hujus loci vidimus, qui leviori quidem vulnere venæ cavæ prope divaricationem in iliacas per 32. horas supervixit eo, quod portio pinguedinis illud aliquatenus obturaverat. Quod ipsum tamen non impedit, quo minus ruptio venæ amplissimæ circa cor hominem è vivorum consortio celerrime pariter tollat, uti etiam si quando ventriculus cordis alteruter vulneratus est, quale fatum ante aliquot annos hic expertus est civis, cui grandine plumbi majore e sclopo emissâ dexter cordis ventriculus omnino ablatus fuit. Hoc vero non prætermittendum, quod, si de congectione & dilatatione sermo est, magna sit inter arterias atque venas differentia, hæc quippe humorum affluxui atque nifui non adeo resistere valent ac illæ, arteriis cerebri exceptis, quæ sub ingressum intra cranium tuni-
cam deponentes ad venarum texturam accedunt, unde etiam earum apertio ita frequens observatur. Quicquid ergo motum cordis & circulum sanguinis pro vita animali tantopere & absolute necessarium plenarie & subito aufert, ad repentinam mortem inferendam aptissimum est. Quod mortis genus cum ad tres potissimum classes morborum distribuatur ab ANT. NIC. BERNABEO *de mori. improvis.*
sæpe

sæpe laudati LANCISII vestigia secuto, scilicet ad syncopen, catarrhum suffocativum & apoplexiam, nostrum affectum ad primam referri posse atque debere censemus, hoc cum discrimine, quod non tam stomachica ex mente illius, quam potius cardiaca dicenda sit, quali omnes ii, quorum vasa ab hæmorrhagia enormi & haud compescibili sensim exinaniuntur, collabuntur & tonum amittunt, placide expirant. Non autem sermo hic nobis est de illa continui in vasis solutione, quæ à vi externa & instrumento lædente infertur; utut enim ista frequentius proh dolor repentinæ mortis causa sit, si quando cor in cavitatem usque, pulmones in meditullio, aut vasa majora prope exortum ex hisce visceribus vulnerantur. Quia tamen quotidiana fere experientia partim, partim apud Medicinæ Forensis Scriptores adeo obviæ sunt hæ læsiones, & nostri instituti ratio potissimum exigit illas, quæ causam internam & latentem agnoscunt perquirere, sicco has & multas alias pede transimus.

§. X.

Causam proximiorē fati adeo præcipitis quod attinet, illa vel ruptio à vi quadam interna est, vel etiam quandoque exulceratio. Ruptio plures iterum causas agnoscit quarum præcipuas paucis enarrabimus. Quandoque illa natales ducit ab ingenti nisu & thoracis motu concussorio in tussi ferina, aut a magno vomendi conatu, quem nostro in ægro non parum eo contribuissè verosimile est, qui ab emetico drastico assumpto enormes vomendi conatus, eosque repetitos perpessus & mox tussi ferina correptus fuit. Ab illius operatione non solum ventriculus & reliquæ viæ primæ, sed & viscera thoraci inclusa extraordinario quodam modo commota fuerunt, unde factum, ut insignis hæc contractio in venam cavam vel à prima conformatione tene-
riore

riore textura præditam, vel à sanguine ibi congesto multum distentam & debilitatam magis ac in alias partes vim suam exeruerit, quam ex parte inde solutam esse suspicamur, donec tandem accedente motu ambulatorio etiam leviori illud, quod integrum adhuc fuerat, penitus ruptum fuerit. Quod ut credamus, nos movet similis casus à CL. NEBELIO E. N. C. *Vol. I. Obs. 142.* memoratus in milite quinque diebus post vomitorium adhibitum subita morte defuncto. Possset quidem regeri effectum huncce, si à fortiore hoc nisu venisset, è vestigio operationem insequi debuisse, qui tamen non nisi post aliquot dies insecutus est. Sed responderi posse arbitramur, uti in aneurysmate vero alterutra tantum tunica fatiscit & altera sanguinis impetui resistere haud valens magis minusve extenditur, ita pari ratione idem in vena contingere & varicem generari; quia vero venarum tunica tenuioris & tenerioris texturæ sunt quam arteriarum, sive interior fuerit sive exterior non nisi per breve temporis spatium sanguinis affluxui, stagnationi atque nisi resistere valet adeoque non diu post rumpitur. De vena cava quidem illud minus suspicandum esse censebunt illi, quibus ex Anatomicis notum est, superiorem & inferiorem non in unum proprie loquendo truncum, sed in faccum amplum musculosum & satis crassum coire, cui communem quidem cum auricula dextra cavitatem habet, ab illa tamen probe distinguendus, quod iste ad rotundam, hæc vero ad pyramidalem figuram accedit; tum & auricula columnulis carnis plurimis circuli segmenta formantibus iatus inæqualis est membrana tenui & transparente interjecta, quibus vena cava destituitur. Modo memoratus faccus in homine quidem non adeo carneus existit, ac in bovino genere, in quo, uti ILL. MORGAGNUS notavit, insignem sphincterem constituit. A quibus fibris carnis motus contractionis, quem CL. BERGERUS *Physiol. l. I. c. 5.* cum

cum aliis ei adscribit, derivandus utique est. Qua venæ cavæ structura posita conceptu difficile est, hanc aliquando rumpi & non potius tenuem auriculæ membranam columnulis interpositam, si quando cor valide constringitur, aut obstaculum in confiniis obicem ponit. Quod si vero etiam perpendimus 1. dictam membranam à columnulis multum firmari. 2. sanguinis copiam defluentem pariter ascendentem in venæ sacco confluere. 3. diaphragma cavam inferiorem ambiens motu suo constrictorio hanc comprimere, & sanguinem cum aliqua vi eo propellere. 4. eundem sanguinem præprimis à partibus inferioribus refluxum majorem impetum in venam quam in auriculam facere, aliquo modo intelligimus, venæ cavæ sacco utut musculosum facilius quam auriculam dextram dirumpi, quamvis & hoc fieri posse & re ipsa contingere haud inficiemur. De Pericardio hoc quoque ex anatomicis paucis repetamus, illud esse sacco membranoso crasso, è duplici lamella conflatum, conicæ figuræ, in mediastini substantia cellulosa magis in sinistra quam dextra thoracis parte situm, superius vasis majoribus, inferius diaphragmati in homine annexum, apice superiora spectante, basi vero latiore tendineo diaphragmatis centro adnata, corde notabiliter majorem, id quod hujus motus diastolicus exigebat, & liquori peculiari seroso in sinu continendo à Sapientissimo Creatore dicatum. Huic pericardio non solum cor, sed & præter alia vasa ejus majora venæ cavæ sacco & trunci inclusi sunt, quorum inferior superiore brevior & vix pollicem transversum longus est. Proinde quotiescunque continuitas eorum dissolvitur, sanguinem in pericardij cavitatem effundi necesse est, illudque distendi, quia ejus fibræ uti aliarum membranarum cedere aptæ natæ sunt.

§. XI.

Quæ ruptio venæ facilius accidit , si sanguis quacun-
 que de causa per cordis thalamos, aut pulmonum substan-
 tantiam, aut vasa præprimis cordi propiora minus expedite
 circulatur, ejusque ingressus vel egressus & progressus im-
 peditur, quo in casu majorem impetum in vicinos canales
 facit. Varia autem sunt illa obstacula in via sanguinis per
 cor transeuntis, quæ ejus circulo obicem ponunt. E qui-
 bus præcipuum fere est concretum illud polyposum , dex-
 trum frequentius ventriculum plus minusve occupans &
 cum respiratione difficili cordisque palpitatione conjun-
 ctum, de cujus existentia atque frequentia nisi apud omnes
 constaret, plausra observationum in medium proferre pos-
 semus, quas brevitatis studio silentio præterimus. Memi-
 nisse tamen liceat illius, quem An. 1720. è milite veterano
 repente extincto extraximus, non modo ventriculum cor-
 dis dextrum & auriculam ejusdem lateris, sed & venam
 pulmonalem sinistram, cavam item ad hepar usque utram-
 que, jugularem & subclaviam sinistram fere penitus replen-
 tem. Qui polypus ubi vel multum increvit, aut à sede sua
 atque staminibus avellitur, si in arteriis est, secundo flumine
 in vasa minora abreptus, eademque infarciens funestissimum
 evadere consentiente experientia *Acta Berol. Dec. 2. Vol. 2.*
 inculcant. Et quod polypus præstat, omnis sanguis spissus
 grumofus, viscidus efficere etiam potest. Porro sanguinis
 motum plus minusve impediri observationes numero non
 pauca confirmant, si quando vel cor ipsum, vel ejus vasa vel
 etiã aliæ partes in confiniis alio corpore heterogeneo nempe
 substantia quadam fungosa, carnea, callosa, adiposa aut
 sebacea, cartilaginea item ossea, imo tophacea & calculosa
 oblecta sunt ; uti de septo cordis cartilagineo, de valvulis
 sigmo-

figmoideis, de arteriæ aortæ initio, de venis coronariis offeis, de auricularum alterutra nimis carnea & fungosa plura apud RUVSCHIUM, SCHENCKIUM, BONETUM, NICOL. BLEGNY, SEIDELIUM in omnibus etiam *Ephemeridibus Eruditorum* annotata leguntur. Sarcomata in singulis aortæ valvulis semilunaribus à emine indicata vid. ap. LANCIS. *Obs. Phys. Med.* 4. Quæ omnia viarum libertate adempta non possunt non interitum minari.

§. XII.

Non minus hinc effectum insequi necesse est illis in casibus, in quibus vasa majoris usus justo angustiora à prima conformatione sunt, quod tamen rarioribus phœnomenis accensendum esse puto. Item si a spasmodico affectu ita constringuntur, ut sanguis ægre tantum & non nisi per minutas portiones viam suam pergere valeat. vid. THOM. WILLIS. *Pharm. Rat.* S. 6. c. 3. quales thoracis spasmos præcordiorumque convulsiones LANCISIUS *l. c.* exhibet. Quæ occasione intactum à nobis relinquendum non est, supra cit. BERNABEUM *l. c.* dijudicandum nobis reliquisse, an non ejusmodi rupturæ vasorum potius à spasmis in ultimo mortis articulo factis proveniunt, maxime in subjectis athleticis, quæ de nullo antea dolore alioque incommodo conquesta subito exanimantur. Pariter si modo allegata vasa à corpore præternaturali exterius sito vel alia causa comprimentur. Uti LANCISIUS *Obs. modo cit.* vivorum sectionibus edoctus perhibet, arteria magna casu vel arte compressa & sanguine spatium, per quod excurrere possit, non inveniēte, cor plenum atque immobile manere, morte è vestigio superveniente; quod è contrario flaccidum, planum & exinanitum à venæ cavæ compressione (adde & ruptione) deprehenditur, quale in nostro etiam ægro illud fuerat, sanguine

guine omni, qui cor influere debebat, in pericardium effuso, id quod in aliis, qui à sanguinis iactura pereunt, pariter observatur. vid. *Act. Acad. Reg. Scient.* 1714. p. 428. Idem confirmatur experimento GUIL. HARVEI *Exerc. de mot. cord.* c. 10. quo subitam expirationem defectui sanguinis à venæ cavæ compressione & suffocationem copię, qua cor obruitur, ab aörtæ ligatura probare contendit, qui sanguis in vase compresso trusus cunei vim habet, & juxta HIPPOCRATEM *lib. de flatib.* sua copia, qua maxime impressionem fecerit, venas perrumpit. Sic etiam mortem subitam ab auriculæ cordis dextræ contusione *Act. Hafniens.* Vol. 4. *Obs.* 47. vel nimia illius distensione, & sinistra constrictione extraordinaria TH. BARTHOL. *Cent. 1. Hist.* 45. nec non à valvula sigmoidea aörtæ ostio p. n. agglutinata *Hist. Acad. Reg. Scient.* 1713. ortam memorant; à nimia item cordis laxitate quod THEOPH. BONETUS *l. c. Obs.* 28. comprobat. Uti & huc referenda est illa passio quam Herophilus teste CL. GOELICKE *Hist. Med. period.* 6. cordis paralyfin vocavit, indeque subitam mortem nulla alia causa manifesta accedente derivavit, uti è contrario insignis ejus tensio lipothymię quandoque causa est.

§. XIII.

Verum non omnis culpa mortis tam improvise in cor ejusque vasa transferenda est; ratio quippe & experientia suadent, pulmones ab ea quandoque haud immunes esse. Ut alia silentio jam prætereamus, catarrhus suffocativus illud, quod asserimus, non obscure confirmare videtur, qui nimie pulmonum flacciditati & paralyticæ musculorum thoracis debilitati à *Collektoribus Hist. Morb. Vratisl.* 1705. nostro quidem judicio recte adscribitur, qua posita sanguis in viscere hoc vesiculari & consequenter in ipso etiam corde con-

congeritur, ejusque circulus ob motus isyftolici defectum sufflaminatur, qui aëre asperæ arteriæ inflato indeque veficulis pulmonum expansis ad tempus restitui potest, experimento in *Actis Anglicanis* memorato. Præterea lethalem hunc effectum à pulmonibus incrassatis, item à tuberculis aut sanguine spisso aut humore pituitoso adeo infarctis, ut omnem sanguini transitum denegent; nunc arctissime cum pleura & diaphragmate coherentibus & penitus exinanitis dependere in uno vel altero exemplo *DIONIS l. c.* comprobatur. Quæ modo commemoratæ & forsitan aliæ à nobis omiffæ causæ transitum sanguinis per cor & pulmonum substantiam impediunt id efficiunt, ut cruor in corde ejusque confiniis justo nimium confluat & congeratur, a qua congestione vasa distenduntur, fibræ earum debilitantur, tonus labefactatur & vis elastica multum imminuitur, qua atonia magis magisque invalescente & ultra modum aucta primum alterutra tantum, atque varicem format, dein etiam utraque vasis tunica, quandoque etiam simul & semel totus canalis rumpitur. Quam congestionem sanguinis stagnatoriam, ejusque versus cor regurgitationem tanquam mortis improvise causam præ aliis urgent *Act. Berol. Dec. 2. Vol. 5.* Quibus accedit *Dom. Panaroli* testimonium, qui *Pentec. 3. Obs. 7.* memoriæ prodidit, An. 1651. feraci ejusmodi mortium tempore plures aperto corpore non aliam monstrasse causam, quam insignem vasorum infarctum à sanguine intra cor nimium retento illudque velut suffocante. Quod vero causas à nobis modo allegatas attinet, si dicendum quod res est, aliquæ earum ita comparatæ sunt, ut vel oppido raræ sint, vel morbum diuturnum præexistentem, sed in pejus subito mutatum præ se ferant.

§. XIV.

§. XIV.

Secundo loco ruptioni subungere par est vasorum exulcerationem ab humoribus acribus corrodentibus illatam, quam interdum etiam locum invenire quædam observata haud obscure indicant. Quid enim materia purulenta in pericardio fluctuans à FABRICIO HILD. *Cent. 1. Obs. 43.* & MICH. BERNH. VALENTINI *Pand. Med. Leg. P. 2. Sect. 3. Cas. 2.* reperta aliud monstrat quam exulcerationem in partibus vicinis prægressam. Ut taceam in E. N. C. *Vol. 2. Obs. 19.* cor intus exulceratum, à vermibus profunde arrosam, & *Obs. 2.* totum suppuratum ejusque substantiam consumptam sola membrana superfite exhiberi, quod tamen fidem superat; corde enim aliqua sui parte corrupto hominem superesse posse cum BARTHOLINO contra TILESIIUM *Cent. 1. Ep. 17.* merito dubitatur. Notatu & lectu digniora sunt ea, quæ supra laudatus LANCISIUS de lenta corrosione vasorum sanguiferorum internorum sive aneurysma sit sive varix, tanquam frequentem inopinatæ mortis causam solide, uti assolet, differit. *l. c. l. i. c. 23.* & ILL. MORGAGNIUS *Advers. II. Anim. 4. r.* erosivi principii indicia in aortæ expansione aut ossificatæ tunicis se prodere arbitratur. Quod si etiam fidem Diario Gallico supra allegato haud denegamus, ejusmodi ulcusculum ab humore salino & acri seroso in thalamo cordis dextro productum Illustrissimæ personæ mortem adeo subitanam attulit.

§. XV.

Aliæ insuper historiæ exulcerationem vel cordis ipsius vel vasorum prope illud existentium suadent; nempe abscissum in alterutro cordis thalamo ex Benivenio SEIDELIUS
de

de morb. incurab. & Jo. FERNELIUS *Pathol. l. 5. c. 12.* tria ulcera in corde non parum cava & fordida recenset. De inflammatione ventriculi cordis sinistri & morte subitanea subsequente vid. *Hist. Acad. Reg. Scient. 1701.* de tunica aortæ interna erosa vid. *Act. Berol. Vol. 8.* & abscessu in ejus trunco. BONET. *l. c. Obs. 8.* in vena arteriosa Monachi Peredam Schol. in *lib. 1. Pasc.* Sic & ZACUT. LUSITANUS *Med. Princip. Hist. l. 4. Hist. 84.* cor abscessus, ulcera & omne tumoris genus pati posse contendit. Neque à veritate alienum nobis videtur, in vasculis per membranas venarum & arteriarum diffeminatis, uti in aliis corporis locis sanguinem impedito ejus motu stagnare, inflammationem, indeque sequentem abscessum seu ulcus formare, cui rupto continui solutio atque foramen supervenit. Constat enim ex sectionibus anatomicis non modo arterias, sed & venas præter tunicam membranaceam & musculosam, vasculosa pariter instructas esse, seu è vasis diversi generis intertextis conflatas quam corporis humani indagatores icone expresserunt præ aliis RAYM. VIOSANUS *Nov. Vasor. System.* descripsit, quamque communem & mediam vocat, quæ in arteriis crassior est, & liquore colorato tenuiore certa enchiresi repleti potest. FRID. RUYSCHIIUS *Epist. Probl. X. Tab. 11.* innumerabiles in venæ cavæ sacco arteriolas detexit.

§. XVI.

Quid ergo impedit, quo minus, uti in aliis membranis vasculosis, ita & in illa venarum ampliorum modo memoratus affectus pariter accidat? in quo generando præ aliis symbolum suum conferunt particulæ salinæ acres, quæ uti morborum chronicorum auctores, ita & acutorum & quandoque mortis subitanæ causæ existunt. Illarum, quibus ferum potissimum imprægnatum est, magna vis penetrativa

D

partes

partes solidas erodendi earumque continuitatem dissolven-
 di est, dum una cum sanguine per canales fluunt, & ab ejus
 miscela secedentes, illorumque parietibus affixæ texturam
 sensim sensimque erodunt, atque exulcerationem quandam
 producant, non solum in extremitatibus atque vasis capilla-
 ribus, sed etiam in ramis majoribus & quandoque in ipsis
 truncis. Uti enim, quod supra inculcavimus, solida ma-
 gnopere labefactata fluidorum motum vel turbant notabili-
 ter, vel omnino intercipiunt, ita ab horum dyscrasia illa sar-
 ta tutaque manere non possunt. Dictæ particulæ non mi-
 nus humores ipsos, quibus immixtæ sunt, alterant, & si fi-
 xæ fuerint, vel acidæ vel alia vi coagulante præditæ, eosdem
 condensant atque inspissant, sin vero volatiles iusto majore
 rem ipsis fluxilitatem conciliant; qualis in nostro etiam sub-
 jecto videre erat. Et harum actioni funestum, quem *Obs. 5.*
 annotavit LANCISIUS effectum tribuit, eum à salamentis per
 dimidiū quadagesimæ assumtis tanquã causa erosiva dedu-
 cens. Nostrium casum quod attinet, dolor fere continuus,
 de quo æger diu ante diem supremum conquestus fuerat,
 aliaque symptomata concurrentia nobis pene persuaserunt
 venæ cavæ ulcusculum præcipuam effusi sanguinis causam
 fuisse. Quia vero 1. foramen oblongum magis quam ro-
 tundum erat 2. oræ ejus non laceræ 3. nulla purulentæ ma-
 teriæ vel ichorosæ, quæ ulceris comes est, indicia aderant 4.
 dolor perceptus non tam acutus, lancinans atque rodens
 fuit, quin potius tensivus, gravativus & aliquatenus pulsato-
 rius, qui vel cordis motui aucto vel ipsi venæ cavæ sacco ma-
 gis muscaloso debebatur, quem WALEUS *Epist. de mot. sang.*
 pulsare contendit. 5. conatus vomendi enormes & tussis
 ferina mox subsequens facillime hanc ruptionem producere
 potuit, hanc potius quam exulcerationem ægrum nostrum
 unico veluti saltu & absque aliorum symptomatum comi-
 tatu ad tumulum promovisse, salvo tamen aliorum melius
 forsan

forſan ſentientium iudicio arbitramur. Neque à noſtra hac opinione nos dimovet dolor diu antea præcedens & præcordiorum anguſtiæ, quæ potius juſto majori cordis & vaforum dilatationi quam ulceri adſcribendæ eſſe videntur.

§. XVII.

Sed ut quædam etiam de cauſis procatarticiſ ſeu occaſionalibus, quæ cauſis internis viam ſternere ſolent, tangamus, primo loco mentio faciendæ eſt plethoræ, & quidem illius, quæ ad vaſa eſt, illaque non parum diſtendit, quam maxime urget *DIONIS libr. ſupr. cit.* Quæ ſanguinis copia à temperamento, vitæ genere otioſo, diætâ lauta, venæſectionis aliuſq; ſanguinis ſinceri evacuationis ſuppreſſione aut neglectu prognaſcitur. Temperamentum ordinariæ ſanguineum huc confert, multum ſanguinis generans, quod quidem in ſubjecto noſtro non prædominabatur, hoc ipſum tamen non impedit, quo minus melancholicum ſymbolum quoque ſuum eo conferat, utpote in quo vaſa admodum exilia & ſanguis ſpiſſus eſt, qui per illa tranſire non niſi cum difficultate poteſt; neque tantum in capillaribus vaſculis, ſed & in truncis iſtis ſpiſſus hic ſanguis lento gradu fluit, congeritur, & reliquo haud interrupto curſu ſuccedenti remoram injicit, unde fit, ut canales, quos permeare debet, diſtendantur. Dubitari vero poſſet, an in truncis venoſis idem metuendum ac in arterioſis, quia humores è canalibus anguſtioribus in ampliores fluunt, adeoque majus ſpatium nanciſcuntur. Quod ſi vero in confiniiſ obſtaculum quoddam ſupponamus, idem & hic contingere poſſe, facile concipitur. Præprimis ſi huic temperamento accedit vita ſedentaria, quam ars, quam utique exercebat, poſtulavit, & maxime inclinato corporis ſitu laborare, conſuevit. Quibus calculum præ aliis addidit cholericæ corporis conſtitutio in

D 2

noſtro

nostro casu maxime attendenda. Recte enim EL. CAMERARIUS *Prof. Tubingensis Celeberrimus Epist. Taurin. 2.* ratio- cinatur, non solum sanguinis abundantiam, sed & nimium ejus orgasmum, ebullitionem atque elasticitatem frequen- tius forsitan ad vasorum rupturam concurrere, dum vasa, quæ angusta sunt & multum turgent, vi expansivæ humorum resistendi sat roboris non habent. Quam turgescentiam eo minus prætermittendam esse censemus, quo magis in propatulo est, istam in nostro ægro locum habuisse, quippe cui quotidianum fere erat irasci, quique iræ impetu atque vehementia adeo abreptus quandoque fuit, ut mentis compo- sio vix esset; quam iram ROLFINCIVS *Conf. Med. p. m. 715.* infernalem magæram nominat. Quantum ab hoc furore, tantum non momentaneo morborum fabrico, orgasmus in sanguine excitetur, prouti sunt hominum mores, vel nobis tacentibus bene multi experientia convicti facile intelli- gunt.

§. XVIII.

De diæta lauta, mollique & delicatiori vitæ genere parum vel nihil hic adjicimus; quamvis enim illa suas hic etiam partes habeat, illa tamen, quantum novimus, ob rationes hic non allegandas locum vix invenit. Alias in athleticis, obesis aliisque, qui largiore victu utuntur & simul minus transpi- rant, hæc mala frequentiora esse contendit DIONIS *l. c.* Evacuationes sanguinis quod attinet, nullis quidem sponta- neis v. gr. hæmopyri vel hæmorrhoidibus obnoxius erat; artificiales vero, nempe venæsectionem, quantum à Chirur- go ejus ordinario accepimus, à notabili abhinc tempore neglexit, neque huic aliam substituit, unde plethora, licet haud insignis, non potuit, non succrescere, præprimis in ve- geta, in qua constitutus erat, ætate. Quæ ætas, scilicet 31. annorum, si non fallimur, forsitan etiam aliquid ad fonticum hunc

hunc affectum contulisse videtur. E monumentis enim Hippocrateis & potissimum ex aureo aphorismorum libello ejusque *Secl. 3. aph. 29. 30.* non obscure patet, humores in dicta, ætate ad pectus majori cum impetu quam ad alia loca ruere, indeque asthmata, hæmoptyses &c. frequentius generari. Quo posito conceptu facile est, sanguinem ab animi pathematibus commotum, uti ad alia thoracis vasa, ita etiam ad venam cavam magis propulsum, ibique congestum fuisse. Senes quod spectat, illorum, si vegeti fuerint & floridi habitus, appetitu gaudent, & venesctiones à multo ab hinc tempore consuetas ob ætatem ingravescentē neglexerunt, non pauros apoplexia aut catarrho suffocativo subito perisse nobis persuasum est, falso innixos principio, in pro- vecta hac ætate ejusmodi evacuationem haud necessariam & minus utilem esse sanguinisque conservationem ejus jacturæ præferendam esse putantes, cui tamen opinioni experientia fatis frequens contrariatur.

§. XIX.

Quibus causis modo memoratis maximum procul du- bio pondus addidit extraordinaria uti totius corporis, ita & thoracis concussio à repetitis vomendi conatibus excitata quam serina tussis mox superveniens non parum auxit. Qua ratione illa tristem, qui secutus est, eventum parere potue- rit supra §. 10. explicuimus. Unicum hic addentes, à ve- ritate forsân alienum non esse statuere, malum, quo æger noster antea laboraverat, varicem venæ cavæ fuisse, id quod dolor prægressus & à dicti vasis distensione obortus suadere videtur. Uti autem anevrysmata interna, quale monstro- sum & cor magnitudine superans in arteria aërta FRID. RUYSCHII *Obs. Anat. Chir 38.* nobis exhibet, ita & varices intus latentes dari neminem, qui in rebus medicis non omnino hospes est, latet. Hi, si quando rumpuntur, mor- bum

bum nostrum subsequi nemo, uti opinor, est qui ambigit. Proinde GEORG. BAGLIVUS *de Fibr. motr. Spec. 3. libr. c. II.* exclamat! quot sævi dolores, quot obitus repentini proveniunt ab occultis anevrysmatibus & varicibus partium, uti cadaverum incisiones late manifestant, & tamen Medici aut raro aut nunquam ad id mentem advertunt. An vero brachii, quod dextrum erat, extensio ad effectum hunc nempe ruptionem concurrerit, paucis etiam dispiciendum est. Pro negativa militant sententia, quod 1. levis illa fuerit, non magna neque violenta 2. aliquam quidem vim exerere potuerit in venam axillarem aut subclaviam, non vero in cavæ truncum, qui remotus magis est. Pro affirmativa vero pugnant sequentia 1. vena cava subclaviæ continua est, unde hac aliquantis per extensa & illam trahi necesse est. 2. tunica venæ jam debilitata levi etiam vi accedente rumpi potuit. 3. extensio subitanea, qualis illa procul dubio fuerat, ut ut minor, frequentius ruptionem post se trahit quam major successive facta. Nos huic accedimus, dictam brachii extensionem ut ut leviolem aliquod etiam symbolum contribuisse arbitrati; uti & motum corporis satis diu continuatum, qui sanguinem non parum exagitavit, & in venam antea distentam impetum fecit. Denique non præmittendum est anni tempus autumnale subjecto nostro fatale, quo corpora nostra ab aëre humido nunc relaxantur, nunc a frigido constringuntur, adeoque transpiratio insensibilis minus bene succedere solet.

§. XX.

Quibus jam perspectis ordo postulat, ut paucis indagemus, an dentur certa affectus nostri signa diagnostica, quibus cognitis ille non tam curari quam potius præcaveri possit? Sunt autem illa, quantum allequi valemus, vel satis ob-

obscura, vel huic morbo nostro non specifica, sed eidem cum aliis communia. Quod profiteri eo minus erubescimus, quo magis in propatulo est, in aliis etiam affectibus p. n. has de signorum incertitudine querelas non minus iustas quam frequentes in Medicorum Scholis moveri. Quod *Collectores Hist. Vratisl.* 1701. de anevrysmatibus monent, de varicibus pariter ac nostro morbo quoq; valet, si quis curiosius indagaret, & signa latentium anevrysmatum detegeret, illum de medicina præclare meriturum. Sæpius allegatus LANCISIUS *l. c. l. i. c. 19.* qui majori quam omnes alii studio hanc diagnosin perscrutatus est, signa futuræ mortis subitaneæ à corde, vasis majoribus & sanguine defumit 1. ex pulsuum vitis. 2. ex palpitatione seu dolore cordis 3. ex animi deliquis. 4. ex hæmorrhagia & anevrysmate. 5. ex habitu plethorico & obeso, 6. tandem è quarundam suppressione evacuationum, beneque annotat, has passiones seorsim & singulas hunc effectum non facile gignere, sed tunc demum, cum inter se varie permixtæ sunt. In genere iis hoc mortis genus accidere pergit, qui morbos aliquos vel propter symptomatum levitatem, vel propter assuetudinem sibi familiares redditos facile despiciunt. E quibus præ aliis attendi meretur palpitatio cordis impediti sanguinis per cor circuli index & sub sterno aut alio pectoris loco sepultus dolor, quandoque acutus, & modo spirandi difficultatem, præsertim à motu per accliviam, modo cordis angorem, sæpe pulsus inæqualitatem comitem habens, qui (teste HIPPOCRATE *in Coac.*) senibus sæpius consuefcens inopinæ mortis prænuncius est, quique vasorum distensionem iusto maiorem aut saltem erosionem tacite fieri aliquo modo indicat, sed in qua potissimum parte hæreat, non determinat. Si pulmones simul affecti sunt, asthma seu respiratio difficilis à motu corporis aucto & tussis satis vehemens concurrit. Si stagnationes sanguinis circa cor mortem minantur, angustia
in

infignes præcordiorum pectorisque oppressiones antecedere solent. PETR. POTERIUS *Obs. & Cur. Cent. 3. c. 22.* de dyspnoea quædam notavit, quæ hic apponi merentur : Quædam, inquit, est respirandi difficultas, quæ per intervalla deambulantibus accidit : in hac fit præceptis virium lapsus, propinquis tenentur niti adminiculis, alias humi corruerent, hi ut plurimum derepente moriuntur : in hac specie vena arteriosa in sinistro cordis ventriculo dirumpitur & sanguine effuso spiritus vitæ illico suffocantur. An vero id ipsum semper ita eveniat, aliis dijudicandum relinquimus. Jo. SCHENCKIUS à pulsus inæqualitate obstacula in arteriis obvia hariolatus, & quidem prorsus peculiari, quem *l. 2. Obs. 229.* his verbis explicat ; quando intermittit pulsus, percipiunt patientes motum quendam tanquam ictum in regione cordis, perinde ac si quis ipsi cordi tunc manu obviet ac motum impediat. Si certa esset & ulteriore experientia comprobata hæc diagnosi, ad nostrum quoque casum non inepte applicari illa posset. Uti etiam pleraque supra recensita indicia æque ac faciei rubor, vasorum turgescentia & virium languor aliis æque morbis e. gr. polypo, magno pulmonum infarctui, insigni in præcordiis congestioni competunt, Et si vel maxime hoc non esset, disrptionem vasis alicujus in corpore latentis imminere aut erosionem jam factam esse nostro quidem judicio perspicue & evidenter non demonstrant, utpote quod improvise mortis genus ex illorum numero esse censemus, quod certo præsentiri & prænunciari nequit, cumque eo ita comparatum esse, ac cum varicibus & anevrysmatibus internis, utpote quorum cognitio Medicum plerumque subterfugere solet, simul vero dolemus, hæc & similia adeo abdita esse & occulta, ut post mortem demum sectione anatomica instituta & extispiciis oeprehendantur. Quod si enim res eo devenit, ut præceptis virium lapsus & syncope ægrum jam corripuerit,

puerit, nulla in eundem utilitas à diagnosi etiam manifesta redundat, quippe qui expirat citius quam Medicus advolare, vel si etiam præsens fuerit, remedium malo adhibere valet. Utut autem rem ita sese habere nobis videatur, illud consolari ægrotos potest, quod licet ejusmodi ruptionem futuram aut exulcerationē specificè cognoscere & determinare in artis potestate non sit, methodus medendi generalis in nostro affectu ab illis, qui signa communia habent, vix differat. Plura huc facientia vide in eleganti *Epistola ad Car. Patinum ab Alex. Knipsmacoppe* scripta, quæ *E. N. C. Dec. III. ann. I. app. annexa* est. Quo iudice etiam in internis & additis affectibus dijudicandis haud ita gravis censetur error, si rem acu non tangimus.

§. XXI.

Quo magis abdita & a Medicorum præstantissimorum etiam cognitione remota sunt signa diagnostica, eo certior est atque facilior prognosis nostri affectus. Uti enim quæcunque cordis, majorumque vasorum interiorum vulnera per se lethalia pronunciantur non solum HIPPOCRATIS *Sect. 6. Aph. 16.* GABR. FALLOPII *Oper. t. 2. p. m. 103.* JO. BOHNI *de renunc. vuln. Sect. 2. c. 3.* aliorumque gravissimorum Medicorum autoritate, sed & ipsius experientiæ testimonio multiplici, ita etiam de nostro malo sive à ruptione sive etiam ab exulceratione productum fuerit, mitius iudicium ferre non licet; nam quod vulnera cordis attinet, nos non latet aliquæ eorum vel plane non, vel paulo tardius mortem post se traxisse, quæ vel superficialia fuerunt, vel ab alia causa prognata. Quod si vero instrumentum lædens in ipsam cavitatem lethalem è vestigium insequi nemo, uti opinor, inficiabitur. De caudicis venæ cavæ vulneribus prope cor idem sentendum est, teste HIPPOCRATE *l. 2. prorrhæticæ* & CORN. CELSO *l. 5. c. 26.* ob enormem sanguinis profusionem, quam cohibere in artis potestate non est, quia ob profundum intus læ-

E

ten-

tentem situm aliisque partibus immersum manus Chirurgicæ & ligaturæ locus non conceditur; aut si vel maxime daretur, ligatura, ustio aut alia media in ejusmodi casibus adhiberi solita locum hic non inveniunt. Ut taceam celerem vitæ finem Chirurghi adventum & modo memorata auxilia præoccupare. Proinde BRUN. SEIDELIUS *de morb. incur.* p. 24 illa insanabilia declarat: hujus generis, inquit, est ruptura majoris venæ aut arteriæ circa abdita & interiora viscera, cui manuum admovere non licet. Huic calculum addit LANCISIUS *l. 1. c. 3.* his verbis: invincibiles, h. e. insuperabiles ac vere subitoque interimentes sunt omnes morbi, qui ex insigni aliquo intra præcordia, cerebrum vel abdomen sanguifero vase sponte aut violenter disrupto originem habuerunt: & paulo post concludit, causas insuperabiles repentinæ mortis intra vires naturæ vel artis esse omnes illos morbos, qui integrum sanguinis defectum inducere vel cerebri cum nervis, aut cordis & insignium sanguiferorum cum cerebro tollere valent. Cum quibus consentit supra laudatus FRID. HOFFMANNUS in *Diss. de mort. subit. præcav.* §. 29 statuens: ubi sanguis extra vasa, quæ mole sua aperuit, delatus fuerit, nihil fere spei superesse, & mortem certissimam appropinquare. Recte ergo malum hoc nostrum uti cognitu difficile si non impossibile, ita incurabile pronunciatur, eo quod (ALEX. KNIPSMACOPPE verba *l. c.* sunt) non nisi fatali ægrorum eventu specimen sui fere semper soleat præbere, & cum alias à nimia sanguinis profusione symptomata formidabilia, singultus, convulsio, delirium juxta HIPPOCRATEM *S. 5. aph. 3.* & *S. 7. aph. 9.* quandoque proveniant hi ægri sanguinis motu è vena cava in cor repente intercepto præcipiti virium lapsu & syncope lethali corripuntur, cum cruore fluente vita recedit placideque expirant.

§. XXII.

Cum ex iis, quæ §. præc. allata sunt, satis pateat, morbum nostrum jam formatum, seu ut clarius loquar, ruptionem aut erosio-

erofionem jam factam omnia artis præsidia eludere, quivis vel nobis tacentibus facile intelligit, fatius esse, illum futurum præoccupare quam præsentem curare velle. Quæcunque ergo medendi methodus locum hic habet (quam non nisi quoad summa capita tangemus, cum ad specialiora descendere paginarum angustia non permittat, non tam curativa quam potius præservativa sit. Quæ ratio præservationis à subito ejusmodi interitu suafore LANCISIO *l. c. l. 1. c. 23.* versari videtur circa auxilia, quæ primo servare possunt firmum validumq; fibrosum rete internorum viscerum & vasorum, unaque simul congruam fluxilitatem & crasin liquidis conciliare. Ad hoc obtinendum sanguis in corpore abundans vænefectione repetita aut alia evacuatione imminuatur, vel etiam motu non vehementi quidem, qui malum auget, sed moderato, continuato tamen in serum resolvatur; ejus acrimonia absorbentibus aliisque alcalinis obtundatur, spissus & grumosus diluentibus, præprimis infuso theiformi attenuetur, quo facto lenia tonica & roborantia in usum vocentur. Convenientibus etiam remediis æquabilis illius motus vel conservetur vel restituatur, & congestiones stagnationesque, quantum possibile est, præcaveantur. Quæcunque sanguinem crassum & viscidum reddere, illumque in motum concitare apta nata sunt, sedulo vitentur. Evacuationes antea consuetæ sed neglectæ repetantur, suppressæ revocentur aut vicariæ substituuntur. Alvus etiam aperta servetur. Cardio vero rei in hoc maxime vertitur, ut animi pathemata cane pejus & angue fugiantur, & inter illa potissimum ira, quæ præ aliis humores commovet, tum & ut diæta exacta observetur in quantitate & qualitate assumptorum, corporiq; omne nutrimentum superfluum subtrahatur, ne nimia sanguinis copia generetur. Magni hic subsidii est cura sic dicta inediæ **die hungereur**, quæ præcis temporibus suos invenit laudatores, nostra vero ætate in desuetudinē abiit, cujus adhibendi modum vid. *Frid. Hoffmanni Diss. supr. cit. de mort. subit. p. acav.* & istam, quam de *inmediæ magnorum morborum remedio* edidit Idem *Auctor Celeberrimus*. Verum hisce legibus se adstringere recusant plerique illorum, qui iis quam maxime opus habent, & quia venter auribus caret, furdo fabula narratur, atque ejusmodi homines Baccho litant gulæque indulgent, usque dum morbo inde contracto, imo & morte quandoque subitanea intemperantiæ suæ poenas luant.

NOBILISSIMO
DNO RESPONDENTI

ΕΥΡΑΤΤΕΙΝ

PRÆSES.

DUo fere præterlapfi sunt anni, ex quo noftras ad Musas accessifti, literis, quæ ab humanitate nomen fibi afciverunt, & principiis Philofophicis non mediocriter imbutus. Omni illo tempore operam dedifti, ut ingenii dotes à Benigniffimo Creatore Tibi concessas folerti studio excoleres. Neque successu felici caruerunt laudabiles Tui conatus. In Scholis quippe noftris ea jecifti Artis Medicæ fundamenta, ut qui privatos intra parietes opponentis pariter ac respondentis munere aliquoties defunctus es, jam etiam in publicum prodire atq; folenniori Auditorio Tuos hosce profectus probare è re Tua esse duxeris. Nullus etiam dubito, quin à specimine hoc Academico de Morte Subitanea propediem à Te edendo non parum Tibi laudis exfurgat. Quod reliquum est, opto, fimul vero etiam fpero, fore, ut PATRONORUM expectationi & præprimis EXCELLENTISSIMI DNI PARENTIS voto respondeas, atq; Scientiæ Experientiæque Medicæ, qua Ille pollet, hæres ex afse evadas, & dein studiorum Tuorum fructus in Patriæ dulciffimæ utilitatem proximique commodum transferas. Quod ut fiat, Deus T. O. M. omni benedictionis & prosperitatis genere Tuos in posterum progressus fecundet, atque largiatur, ut ad exoptatum tandem finem perveniant. Dab. è Museo prid. Iduum Martii Anno MDCCXXXI.

⦿ (o) ⦿

Strasbourg, Med. Diss., S. Gumb-
genitz

X 241 8801

VD18

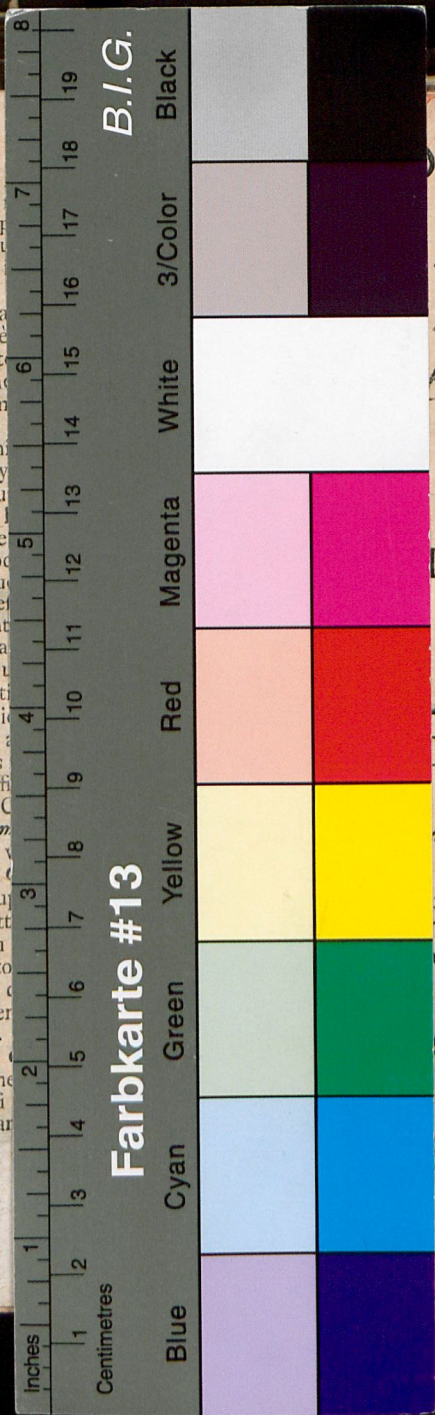
ULB Halle

007 495 056

3

B.I.G.

Farbkarte #13

DISSERTATIO MEDICA
DE
ITANEAE MORTE
ANGVINE IN PERI-
ARDIVM EFFVSO,

QVAM,
INA ASSISTENTE GRATIA,
SVB PRÆSIDIO
ANNIS SALZMANN,
D. D. ANAT. & CHIR. P. P. O.
SVI ORDINIS h. t. DECANI,

ARGENTORATENSIVM VNIVERSITATE
horis locoque solitis
d. 12 April. MDCCXXXI.
UNI PHILIATORVM EXAMINI
Submittit

ANNES GOERITZ,
RATISBONENSIS.

ARGENTORATI,
is JOHANNIS HENRICI HEITZII.

